

Başvuru Numarası	: 2024/2704
Toplantı Tarihi/Sayısı	: 11.02.2025/50
Karar Numarası	: 2025/59
Başvuran	: Roman Hafıza Çalışmaları Derneği (Romani Godi)
Başvuran Vekili	: -
Adres	: -
Muhatap Kurum/Kişi	: -
Muhatap Adres	: -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, GAP Gazeteciler Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Z.A.K.'nin 25/2/2023 tarihinde Sesimiz isimli haber sitesinde yer alan “Adıyaman'a Çingeneler yerleşti” başlıklı ifadelerinin Romanlara yönelik ayrımcı söylemler içerdiği iddiasına ilişkindir.

II. İDDİA VE TALEP

2. Başvuran, Roman Hafıza Çalışmaları Derneği (Romani Godi) adına başvuru yaptığını, GAP Gazeteciler Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Z.A.K.'nin kullandığı ifadelerin Romanları doğrudan hedef alan, toplumda yerleşik önyargıları besleyen ve nefret söylemi içeren nitelik taşıdığını iddia etmektedir. Söz konusu ifadelerin bazıları şu şekildedir; “... kurulmuş yüzlerce çingene çadırı var. Tamamı il dışından gelmiş. (...) Kendilerinden şüphelenilmesin diye birçoğu rengarenk olan çadırlarını gizleyip, AFAD'ın ve Kızılay'ın dağıttığı çadırlara geçmiş durumdalar. Çadır kentlerde acil bir kimlik ve ikametgah tespitinin yapılması gerekiyor. İkameti Adıyaman olmayanların acil bir şekilde şehir dışına, yani geldikleri yerlere gönderilmeleri gerekiyor. Gerekli tedbirler alınmadığı sürece şehrin değişen demografik yapısı daha da değişecektir. Bu çingeneler sırf karınlarını doyurmak için yerle yeksan olan Adıyaman'a gelmiş olamazlar. Gidecek başka bir yerleri olmadığı için de Adıyaman'a gelmiş olamazlar. Gerekli önlem alınmadığı sürece sayıları gittikçe artacaktır. Yakın zamanda can havliyle evlerini terk eden ve il dışına giden hemşerilerimizin evlerine dadanacaklar.(...)” Başvuran söz konusu açıklamaların deprem bölgesindeki Romanları aşağılayıcı ve ötekileştirici bir dille hedef aldığını, Romanların insan onurunu zedelediğini, uluslararası sözleşmelere aykırı olduğunu iddia ederek söz konusu iddiaların araştırılarak idari yaptırım uygulanmasını, Roman/Çingene karşıtlığını önlemek amacıyla toplumda farkındalık yaratacak önlemlerin alınmasını ve kamuoyunun bilgilendirilmesini, resen inceleme yetkisinin kullanılarak, ayrımcı söylemin etkilerini ortadan kaldırmak ve benzer ihlallerin önlenmesi için gerekli adımlarını atılmasını talep etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

3. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esasların düzenlenmesidir."

4. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(...)"

5. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde, "g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek." Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

6. Mezkûr Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.

(...)

(9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Başvurunun kanuni temsilci veya vekil aracılığıyla yapılması" başlıklı 37'inci maddesi şöyledir:

"(1) Başvurular, kanunî temsilci veya vekil tarafından da yapılabilir. Kanunî temsilci veya vekil aracılığıyla yapılan başvurularda temsile veya vekâlete dair geçerli bir yetki belgesinin sunulması zorunludur. (2) Başvurunun, başvurucunun kanunî temsilci veya vekili tarafından yapılması durumunda kanunî temsilci veya vekilin; a) Adı, soyadı ve imzası, b) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vatandaşlık kimlik numarası, c) Yabancılar için pasaport numarası, uyruğu ve varsa kimlik numarası, ç) Tebligata esas yerleşim yeri veya iş adresi, d) Varsa bildirime esas elektronik posta adresi, telefon ve faks numarası, başvurularda yer alır. (3) Kanunî temsilci veya vekil aracılığıyla yapılan başvurularda tebligat bu kişilere yapılır."

8. Mezkûr Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği,... f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir(...)"

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmez kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularda ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularda ilgili

gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde, insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. 6701 sayılı Kanun'un “Başvurular” başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası “Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmünü haizdir. Bu hükümden, başvuru Kurumumuza başvuru yapılabilmesi için ayrımcılık yasağı ihlalinden doğrudan veya dolaylı olarak zarar gördüğü iddiasının bulunması gerektiği, başka bir ifade ile mağdur sıfatını haiz olması gerektiği anlaşılmaktadır.

13. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Mezkûr Kanun'un anılan maddesine göre ayrımcılık yasağının ihlali durumunda Kuruma yapılan başvurularda “zarar görme” iddiasının yer alması gerekmektedir. Özel hukuk tüzel kişileri arasında sayılan dernekler ise sadece dernek tüzel kişiliğine ait hakları ihlal edildiği gerekçesiyle Kuruma başvuru yapabilmektedir.

14. Başvuru, başvuranın 25/2/2023 tarihinde yayımlanan ve Z.A.K. tarafından dile getirilen “Adıyaman'a Çingeneler yerleşti” başlıklı haberde yer alan ifadelerin Romanlara yönelik ayrımcı, ötekileştirici olduğundan ve nefret söylemi içerdiğinden ayrımcılık yasağı ihlali teşkil ettiği iddiası ile söz konusu haberin ayrımcılık yasağı ve nefret söylemi bağlamında incelenmesi, idari yaptırım uygulanması, ayrımcı söylemin etkilerini ortadan kaldırmak ve benzer ihlallerin önlenmesi için gerekli adımların atılması talebine ilişkindir.

15. Kuruma yapılan başvurularda başvuranların ihlal iddiasına konu işlem, eylem ya da uygulamalardan haklarının doğrudan etkilendiğini ileri sürmesi gerekmektedir. Başvuran tüzel kişi olduğunda ise tüzel kişiliğine yönelik haklarının ihlal edildiğini ortaya koyduğunda başvurunun ehliyet kriterini taşıdığı kabul edilmektedir. Bu kapsamda başvuru Roman Hafıza Çalışmaları Derneği (Romani Godi)'nin başvuruya konu ifadelerden dernek tüzel kişiliğine ait haklarının etkilendiğini ortaya koyması gerekmektedir.

16. 6701 sayılı Kanun uyarınca Kuruma yapılan başvurularda başvuranın tüzel kişi olması durumunda, ihlal iddiasına konu işlem, eylem ya da uygulamalardan tüzel kişiliğe yönelik hakların doğrudan etkilenmesi gerekmektedir. Ancak söz konusu başvuru hakkında, derneğin tüzel kişiliğine ilişkin bir hak ihlali tespit edilemediğinden derneğin mağdur statüsünü ve bu yönüyle taraf ehliyeti kriterini taşımadığı değerlendirilmektedir.

17. Başvuranın iddia ve talepleri yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde; Dernek tüzel kişiliğine ilişkin bir hakkın ihlal edilmemesi nedeniyle Derneğin mağdur statüsünü taşımadığından

başvurunun inceleme şartlarını taşımadığı ve bu nedenle kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın başvurana tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/2/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye